

РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН: НОВІТНІ ПІДХОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 378:37.01

Краснощок А.В.

ГУМАНІСТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ – СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ

В статтє определены основные приоритетные направления гуманистического воспитания студентов вузов в свете интеграции Украины в болонское научное пространство.

Ключевые слова: *гуманистическое воспитание, приоритетные направления, интеграция.*

Зміни соціально-економічної політики країни викликали необхідність реформування освітньої галузі. Це відображено в основних положеннях Конституції України, Національній доктрині розвитку освіти, Законах України "Про освіту", "Про вищу освіту" та інших державних документах. Особлива увага у процесах перетворень приділяється національному вихованню, складовою частиною якого є гуманістичне виховання [4, с. 4].

У контексті гуманізації вищої освіти України, інтеграції держави в Болонський науково-освітній простір перед вищими навчальними закладами поставлено завдання підготовки не лише фахівця своєї галузі, а й формування гуманістично спрямованої особистості. Реалізація цієї мети відбувається в усіх навчальних закладах України, зокрема, і в закладах освіти міністерства внутрішніх справ України, де набуто значного позитивного досвіду організації гуманістичного виховання студентської та курсантської молоді. Цей процес супроводжується пошуком і застосуванням нових виховних технологій, форм, методів, засобів формування особистості, яка визнана найвищою цінністю суспільства.

Актуальність визначення сучасного стану гуманістичного виховання аргументується такими чинниками:

- необхідністю з'ясування готовності професійної компетентності педагогічних кадрів до здійснення гуманістичного виховання студентської молоді;
- першочерговою необхідністю з'ясуванням вимог суспільства до виховного процесу і науково-методичними можливостями його забезпечення;
- динамічного розвитку суспільства на засадах ринкових відносин та зміною у змісті світогляду, що потребує наукового осмислення й визначення шляхів, методів і форм, засобів удосконалення гуманістичного виховання студентської молоді у позанавчальній діяльності.

Проблема гуманістичного виховання особистості активізувалася у другій половині ХХ століття під впливом загальносвітових тенденцій соціально-економічного, політичного, науково-технологічного та освітнього характеру, хоча перші потужні кроки у цьому напрямі були зроблені ще в епоху Відродження і Нового часу. Саме в цей час поняття "гуманізм" , "гуманність", "гуманістичне виховання" набувають соціально-політичного, громадянського, педагогічного значення[2, с. 220].

Осмислення та обґрунтування гуманістичного, людиноцентристського підходу до виховання знайшло відображення у працях А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського, А. М. Алексюка, В. П. Беспалько, І. Д. Беха, О. І. Вишневіського, І. А. Зязюна, В. Г. Кременя, І. Ф. Прокопенко, О. Я. Савченко, О. В. Сухомлинської; системний підхід та його роль у процесі виховання дослідили М. І. Болдирев, О. А. Дубасенюк, Т. А. Ільїна, О. І. Киричук, М. Ю. Красовицький, Н. В. Кузьміна, Л. І. Новікова, Н. Л. Селіванова; гуманістичне

виховання у позанавчальній діяльності досліджували В. О. Білоусова, А. П. Вірковський, О. П. Гданська, Г. Я. Жирська, Г. В. Троцько та ін. [3, с. 7].

Метою дослідження є аналіз сучасного стану гуманістичного виховання студентської молоді, а також визначення його пріоритетів у світлі інтеграції України до болонського освітнього простору.

Аналіз науково-педагогічної думки дає підстави для висновку, що теорія гуманістичного виховання студентів вищих навчальних закладів залишається недостатньо розробленою з погляду потреб нової педагогічної реальності.

В умовах становлення нової філософії вищої освіти України стало цілком очевидними протиріччя між соціальним замовленням, пов'язаним із поглибленою гуманізацією системи вищої освіти, та усталеною практикою пріоритетності предметної підготовки фахівців.

Здійснений теоретичний аналіз означених вище понять засвідчив наявність у науково-педагогічній літературі різних підходів до визначення їх сутності. Проте представники сучасних наукових шкіл мають спільні погляди, які стосуються мети, завдань, змісту, форм і методів виховання, принципів самоактуалізації й самореалізації особистості. Положення, обґрунтовані вітчизняними та зарубіжними вченими, можна розділити на ті, в яких поняття "гуманістичне виховання" розглядається на основі його аналізу як процесу і як результату. З позицій процесу "гуманістичне виховання" трактується як неперервне становлення й розвиток людського в людині, яке відповідає інтересам суспільства і держави [2, с. 247]. "Гуманістичне виховання" як результат вказує на сформованість у людини таких внутрішніх якостей, які спонукають особистість діяти гуманно, утверджувати ідеали істини, добра, краси [2, с. 248]. Виходячи з цих підходів, характеризуємо гуманістичне виховання як процес особистісно орієнтованого виховання, що ґрунтується на діалектичній єдності загальнолюдських і національно-духовних цінностей і за своєю метою ставить формування людини як неповторної особистості, готової до самоактуалізації та самореалізації на принципах гуманізму.

Такий підхід дав можливість розглядати цей соціально-педагогічний феномен як процес і як результат. Процесуальний аспект відображає динамічну спрямованість виховання на утвердження "суб'єкт-суб'єктних" відносин у системі "педагог-студент", "студент-студент", "студент-педагог". Результативний аспект відображає досягнення очікуваних наслідків, які виявляються в готовності до активної діяльності і самодіяльності особистості. На основі результатів дослідження доведено, що розвиток і впровадження ідей гуманістичного виховання особистості студента здійснювалося на теоретичних засадах релігійно-педагогічної, соціально-педагогічної та науково-педагогічної антропології.

При цьому категорія "система гуманістичного виховання" виводиться із базового поняття "система", під якою розуміємо розвинутий взаємозв'язок між елементами та впорядкованістю, які зумовлюють цілісний характер, єдність того чи іншого утворення. Виходячи із цього, система гуманістичного виховання є раціональною сукупністю взаємопов'язаних і взаємозумовлених змістових компонентів, взаємодія яких забезпечує їй нову інтегративну якість і спрямована на досягнення індивідуально й соціально значущого результату.

Як свідчать дослідження, найвищим рівнем гуманістичного виховання студентів у позанавчальній діяльності є самовиховання, яке завжди пов'язане з певним рівнем самосвідомості індивіда, його критичним мисленням, здатністю і готовністю до гуманістичного самовизначення, самовияву і самовдосконалення. Вироблення практичних умінь і навичок самовиховання залишається одним із найважливіших завдань гуманістичного виховання, воно наближує педагогічні дії до кінцевого результату - формування гармонійної особистості, здатної за будь-яких умов до реальних гуманних відносин і діяльності. Вивчення цієї проблеми

засвідчили: особливу роль у самовихованні особистості студента відіграють ціннісні орієнтації, які утворюються на основі самопізнання. Тому вибір форм, методів, засобів гуманістичного виховання має відбуватися не випадково, спонтанно, "на загал", а відповідати зростаючим можливостям розвитку пізнання й самопізнання студента [1, с. 50].

Аналіз опитування студентів вищих навчальних закладів свідчить про те, що більшість студентів (95 %) не можуть чітко визначити сутності поняття "гуманізм", але інтуїтивно розуміють, що його основними рисами є людяність, людинолюбство, повага до людини, до її гідності. Деякі студенти (5 %) взагалі не розуміють сутності поняття "гуманізм" і не проявили зацікавленості в цьому питанні [5].

Студенти вважають, що людям бракує піклування один про одного, доброти, поваги до думок інших людей. Аналіз результатів опитування свідчить, що студенти не відчують впливу вищого навчального закладу на своє особистісне становлення і не мають підстав вважати його одним з чинників свого виховання, у тому числі гуманістичного, до яких вони віднесли сім'ю, оточуюче середовище, засоби масової інформації та ін. [5].

Така ситуація пов'язана з тим, що при організації виховної роботи зі студентами недостатньо враховуються соціально-економічні й духовно-культурні перетворення у суспільстві, зміщення пріоритетів у моральних цінностях, зміни у світосприйманні, суспільній орієнтації молоді, у її професійному самовизначенні, а також інтереси, потреби студентства як соціальної групи і особливості сучасного розвитку студентської академічної групи. Серед причин незадоволення студентів організацією гуманістичного виховання виступають такі: стереотипи авторитарного мислення і дії його організаторів; недостатній рівень компетентності викладачів, кураторів, інших суб'єктів управління; слабо розвинене студентське самоврядування; відсутність системного підходу у позанавчальній виховній діяльності. Негативно позначається на стані реалізації гуманістичного виховання низький рівень готовності викладачів, кураторів груп до проведення виховної роботи, відсутність знань психології студентської молоді. Отже, від слабкої організації і низького наукового забезпечення виховання втрачає, передусім, особистість студента, а відтак і суспільство, оскільки гальмується процес не лише професійного, а й особистісного становлення індивіда, його соціалізація, самостійність, творча активність.

Поняття "система гуманістичного виховання", яке становить основу теоретичної моделі, віддзеркалює взаємозв'язок її основних компонентів, взаємодія яких утворює нову інтегративну якість, що спрямована на формування в особистості гуманістичної свідомості, гуманістичної діяльності, гуманістичних відносин [2, с. 258]. Система гуманістичного виховання набуває продуктивної реалізації за умов особистісно орієнтованого спрямування суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та студента; глибинного засвоєння й усвідомлення загальнолюдських і національних цінностей; урахування і оптимального співвідношення особистісних цілей студентів та інших суб'єктів виховної системи; дотриманням гуманістичних принципів виховання, адекватних до поставлених завдань, мети, досягнутих гуманними формами, методами, засобами.

Вивчення й узагальнення реального стану гуманістичного виховання студентів у позанавчальній діяльності дало змогу виявити суперечності між: вимогами суспільства до виховного процесу і можливостями його забезпечення; авторитарним і демократичним стилем керівництва процесом виховання; гуманістичними потребами, інтересами особистості і неможливістю творчої їх самореалізації; гуманістичними і антигуманістичними орієнтаціями студентів.

Аналіз якості стану гуманістичного виховання у вищих навчальних закладах засвідчив, що його рівень недостатньо високий. Це зумовлено:

- низьким рівнем гуманістичного виховання у вищих учбових закладах, невідповідністю вимогам розвитку особистості й суспільства;
- низьким рівнем залучення студентів до позанавчальної діяльності;
- невідповідною професійною компетентністю і готовністю керівників, викладачів до управління цією ланкою роботи;
- недостатнім теоретико - методичним рівнем викладачів-кураторів;
- недоліками психологічної підготовки викладачів;
- відсутністю системного підходу у позанавчальній виховній діяльності;
- нереалізованими можливостями студентського самоврядування.

Таким чином, на сучасному етапі вищі навчальні заклади ще не надають питанням гуманістичного виховання студентської молоді належної уваги.

Як свідчать теоретичні дослідження, ефективність гуманістичного виховання студентів вищих навчальних закладів в умовах гуманізації та демократизації вищої школи може бути досягнута, якщо цей процес побудувати на основі розробки та впровадження в навчально-виховний процес науково-обґрунтованої моделі та педагогічної технології на засадах гуманістичної педагогіки, спрямованої на реалізацію принципу гуманізму, що передбачає визнання цінності особистості студента, сприяння його всебічному гармонійному розвитку і формуванню високоморальних якостей, таких як честь, гідність, доброта, співчуття, добросовісність, відповідальність, а також формування потреби здійснення добрих вчинків з метою реалізації себе як члена суспільства.

Література

1. *Алексюк А. М.* Методи навчання і методи учіння.-К.: Радянська школа, 1980. – 248с.
2. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. Підручник для студ., асп. та мол. викл. вузів / Міжнародний фонд «Відродження». - К. : Либідь, 1998. - 558с.
3. *Бобко Л.О.* Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л.О. Бобко; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. — К., 2004. — 20 с.
4. *Закон України "Про освіту "* // Освіта. - 1996. - 25 квітня. - С.4.
5. <http://ev.nuos.edu.ua/content/guman%D1%96stichne-vikhovannya-student%D1%96v-vishchikh-tekhnikh-navchalnikh-zaklad%D1%96v-stan-problem>

УДК 371.134:7.071.4+785:7.071.1 (045)

Тімашева Т.М.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО- ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

В статтє рассматривается проблема творческой самостоятельности будущих учителей музыки, выделяются педагогические условия её формирования в процессе инструментально-исполнительской подготовки.

Ключевые слова: *творческая самостоятельность, формирование творческой самостоятельности, инструментально-исполнительская подготовка, будущий учитель музыки.*

Однією з найважливіших проблем удосконалення навчального процесу в педагогічних закладах вищої освіти є розвиток активності студентів, формування у них здатності до творчої самостійної діяльності. Ось чому важливо не тільки дати студентам суму готових професійних знань, а й сформувати уміння самостійно й творчо застосовувати здобуті знання на практиці.

Формування творчої самостійності майбутніх учителів музики в процесі інструментально-виконавської підготовки – одне з основних завдань вищої школи.